

Mlynář z Prostředního mlýna

(aneb Vrány na hnoji)

Uprostřed 18. století žil v Prostředním mlýně v Dolním Adršpachu mlynářský mistr, který měl zaříkavací knihu, jejímž prostřednictvím mohl provádět různé dovedné kousky. Kdysi seděl se svými přáteli u dobrého truňku v hospodě a jeden z nich si postěžoval: "Když jsem onehdy vezl na pole hnůj, shodil jsem ho do kup, ale pak jsem se rozhlédl kolem a z další práce mě posedl beznadějný smutek." Mlynář mu řekl: "Vsadme se spolu, že zítra ráno, ještě dříve, než se lidé vrátí z ranní mše, bude tvůj hnůj rozházený." Vsadili se o sud piva, který měli vypít v adršpašském pivovaru. Hned nato šel mlynář domů.

Druhý den vstal ještě před východem slunce, vzal z trámu knihu zaříkadel a počal v ní pilně číst. A hle! Na každou kupku hnoje se posadila jedna vrána a začala ji rozhrabávat. Mlynář splnil svůj slib - dříve než se Adršpaští vrátili ze Zdoňova z ranní mše, bylo velké pole pohnojeno. Lidé se velmi divili, že hnůj je již rozházen, a někteří mudrovali: "Není vám to divné? Když jsme šli na ranní, seděla na každé kupce vrána."

Ještě tu neděli odpoledne se sedlák i mlynář pustili do piva, o něž se vsadili. Ale pan otec neměl v pivovaru stání, tušil nějakou neplechu. Rychle se rozloučil se společností a tryskem uháněl do mlýna. Jen vešel do mlýnice, spatřil všude plno vran, které krákaly, jako by křičely: "Práci, práci!" Bledý hrůzou chvátal do světnice, a tam narazil na mládka čtoucího si v knize zaříkadel. Vrány byly i tady, ale hoch je nevnímal. Pan otec popadl rychle věrtel prosa a nasypal je do řečiště. Pak popadl drzého hochu, jenž se osmělil sebrat čarodějnou knihu z trámu, a poručil mu pilně číst předtím vyřčené pozpátku. Mladík učinil, jak dostal přikázáno, a spěchal, aby byl se svou prací hotov dřív, než vrány s ním - to bylo také jeho štěstí.

Mlynář s pomocí této knihy dokázal provádět neuvěřitelné kousky, například očaroval zloděje, který před ním za trest musel stát tak dlouho, dokud se nepřiznal ke své krádeži. Od mlynáře tak dostal pořádně na pamětnou. Den před svou smrtí však mlynář knihu spálil, snad aby se nedostala do nepovolaných rukou.

Vysvětlivky

- Prostřední mlýn: v Dolním Adršpachu je dnes nazývaný Spálený mlýn, neboť z něj zbyly jen ruiny (na mapce písmenko X). Nachází se kousek od Metuje, vedle náhonu pod prameny, které vytékají na úpatí Adršpašských skal směrem dolů k Metuji. Jak je z mapy patrné, ruiny se nacházejí již v Národní přírodní rezervaci, kam je vstup mimo turistické trasy zakázán, ale lze jej spatřit z nedaleké turistické červené trasy.
- Sedět v hospodě u dobrého truňku: výraz "truňk" pochází z německého základu "trinken" (pít, přeneseně nápoj). Když tedy seděl mlynář u dobrého truňku, tak seděl u dobrého pití, což se dříve ponejvíce spojovalo s pivem, či alkoholem.
- Adršpašský pivovar: opravdu existoval, i když se o něm nedá nalézt mnoho zmínek. Jednalo se o minipivovar, jehož přesnější umístění dnes není již známo, ale dá se odhadnout, že se mohl nacházet někde poblíž místního zámku. Založen byl roku 1749 a zanikl po 120 letech roku 1869. Olivětínský pivovar v Broumově sice čas od času vyprodukuje malou sérii lahváčů s etiketou Adršpašských skal, ale o spojitost s původním adršpašským minipivovarem zřejmě nejde.

vlevo: ruiny Prostředního mlýna (Spálený mlýn)
vpravo: Kostel Nejsvětější Trojice ve Zdoňově

- Dříve, než se Adršpaští vrátili ze Zdoňova z ranní mše: což znamená, že za císaře pána minimálně obyvatelé Dolního Adršpachu chodili na mše do sousedního Zdoňova, do Kostela Nejsvětější Trojice, kam to měli blíže, než do Adršpachu Horního, do Kostela Povýšení svatého Kříže. Mše se ve zdoňovském kostele pořádají i dnes (v době sepsání této studie to bylo od 15 hodin každou poslední neděli v měsíci).
- Jen vešel do mlýnice: to byla hlavní část mlýna, kde se mlela mlýnským kamenem mouka.
- Tam narazil na mládka: což bylo označení pro mlynářského tovaryše (učně), který byl již vyučený řemeslu mlynářskému, ale nedosahoval ještě titulu mistra, tedy neměl na starosti mlýn jako celek, ale byl pouze mlynářovým pomocníkem. Na malých mlýnech býval mládek nájemným pracovníkem, a často chodíval od mlýna ke mlýnu. Za císaře pána bývalo zvykem, že mládkové se v mlýnech měnili na Štěpána, po vánocích, 26. prosince. Bylo zvykem, že mládek zůstal ve

mlýně u mlynáře po žních až do vánoc, dokud neměli veškeré zrní ze žní namleté. Než odešel, musel dát veškeré zařízení do prvotřídního stavu. Ve větších mlýnech býval mládek kmenovým zaměstnancem a dostával pravidelný plat. Měl také větší odpovědnost, neboť měl na starosti mlecí stroje, na kterých závisela kvalita mouky. V pekařské mlýnici se mládkovi říkalo šejdíř. Pokud kromě mlýnice obsluhoval navíc ještě stoupu, tak se mu říkalo stupař. Stoupa bylo zařízení k drcení a rozmělnování, například ječmene či pšenice na kroupy, nebo na drcení maku, řepky olejky před lisováním, či na drcení kůry. Dnes bychom asi řekli drtička.

Milan Škoda (16. 04. 2024)

- průvodce Broumovskem <http://www.milan-skoda.cz/broumovsko.htm>

- facebook <https://www.facebook.com/milan.skoda.986>

zdroj: Broumovsko v pověstech v převyprávění od Evy Koudelkové

zdroj: Wikipedie

fotografie: Milan Škoda